

Верховний
Суд

«Поділ корпоративних прав подружжя: нова судова практика»

Ганна Вронська

суддя Верховного Суду

Розпорядження часткою без згоди другого з подружжя

- ✓ З моменту внесення грошових коштів до статутного капіталу господарського товариства вони є власністю самого товариства, зазначені спільні кошти (майно) подружжя втрачають ознаки об'єкта права спільної сумісної власності подружжя.
- ✓ Право на компенсацію вартості частини коштів виникає в іншого подружжя лише щодо спільних коштів, а не статутного капіталу.
- ✓ Подальше розпорядження учасником товариства його часткою в статутному капіталі з огляду на положення ст.ст.116,147 ЦК України є суб'єктивним корпоративним правом такого учасника й відчуження ним на власний розсуд частки в статутному фонді не може вважатися використанням (відчуженням) спільного майна подружжя проти волі іншого подружжя та не в інтересах сім'ї.
- ✓ Таким чином, у разі передання подружжям свого майна для здійснення підприємницької діяльності шляхом участі одного з них у заснуванні господарського товариства це майно належить зазначеному товариству на праві власності, подружжя набуває відповідне майнове право, яке реалізується одним із подружжя (засновником) шляхом участі в управлінні товариством, а друге подружжя набуває право вимоги виплати йому певних сум у разі поділу майна між подружжям.
- ✓ Отже, учасник господарського товариства має право розпорядження належною йому часткою в статутному капіталі товариства без згоди другого подружжя.

Розпорядження часткою без згоди другого з подружжя

- ✓ З моменту внесення грошових коштів до статутного капіталу господарського товариства вони є власністю самого товариства, зазначені спільні кошти (майно) подружжя втрачають ознаки об'єкта права спільної сумісної власності подружжя.
- ✓ Право на компенсацію вартості частини коштів виникає в іншого подружжя лише щодо спільних коштів, а не статутного капіталу.
- ✓ Подальше розпорядження учасником товариства його часткою в статутному капіталі з огляду на положення ст.ст.116,147 ЦК України є суб'єктивним корпоративним правом такого учасника й відчуження ним на власний розсуд частки в статутному фонді не може вважатися використанням (відчуженням) спільного майна подружжя проти волі іншого подружжя та не в інтересах сім'ї.
- ✓ Таким чином, у разі передання подружжям свого майна для здійснення підприємницької діяльності шляхом участі одного з них у заснуванні господарського товариства це майно належить зазначеному товариству на праві власності, подружжя набуває відповідне майнове право, яке реалізується одним із подружжя (засновником) шляхом участі в управлінні товариством, а друге подружжя набуває право вимоги виплати йому певних сум у разі поділу майна між подружжям.
- ✓ Отже, учасник господарського товариства має право розпорядження належною йому часткою в статутному капіталі товариства без згоди другого подружжя.

Розпорядження часткою за згодою другого з подружжя

- ✓ Аналіз п.4 ч.1 ст.116, ст.177,190, ч.1 ст.355, ст.368 ЦКУ, ст.60,65 СКУ, п."а", "д" ч.1 ст.10 Закону, які визначають порядок розпорядження майном, що знаходиться у спільній сумісній власності подружжя, зокрема, часткою в статутному капіталі господарського товариства дозволяє дійти висновку, що чоловік та дружина розпоряджаються цим майном за взаємною згодою, наявність якої презюмується при укладенні договорів одним з подружжя.
- ✓ Укладення одним з подружжя договору щодо розпорядження спільним майном без згоди другого з подружжя може бути підставою для визнання такого договору недійсним лише в тому разі, якщо суд встановить, що третя особа (контрагент за таким договором) діяла недобросовісно, зокрема знала чи за обставинами справи не могла не знати про те, що майно належить подружжю на праві спільної сумісної власності і що той з подружжя, хто укладає договір, не отримав згоди на це другого з подружжя.
- ✓ ВП ВС вважає, що положення ч.2 ст.369 ЦКУ та ч.2 ст.65 СКУ з урахуванням п.6 ст.3 ЦКУ спрямовані на захист прав саме добросовісного набувача, а тому саме в разі його недобросовісності договір може бути визнаний недійсним.

Відступ від правових позицій

- ✓ ВП ВС вважає за необхідне відступити від висновків ВСУ, викладених у постанові від 03.07.2013 у справі № 6-61цс13, ВС від 10.10.2018 у справі № 569/6236/16-ц та від 12.11.2019 у справі № 918/598/18, що частка в статутному капіталі ПП, яка придбана за спільні кошти подружжя, не є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя та може бути відчужена одним з них без згоди іншого.
- ✓ Із постанови ВСУ від 22.06.2017 у справі № 6-3058цс16 випливає, що для визнання договору недійсним суду слід також встановити недобросовісність того з подружжя, який уклав договір щодо спільного майна. ВП ВС відступає від зазначеного висновку.

Юрисдикція господарського суду

- ✓ **Позивач** – колишній чоловік відповідачки_1
- ✓ **Відповідачі** – 1. колишня дружина позивача, засновниця приватного підприємства, 2. обдарована особа за договором дарування частки у статутному капіталі ПП
- ✓ **Третя особа**, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів – ПП
- ✓ **Позовні вимоги** – визнання недійсним договору дарування частки у статутному капіталі ПП, укладеного між відповідачами під час перебування позивача та відповідачки_1 у шлюбі
- ✓ **Обґрунтування** – позивач не уповноважував відповідачку_1 на розпорядження спільним сумісним майном – статутним капіталом ПП

Юрисдикція господарського суду

- ✓ Спірним договором не регулюються сімейні права та обов'язки між подружжям, батьками та дітьми, а тому цей правочин не є правочином у сімейних правовідносинах.
- ✓ Посилання позивача на невідповідність договору нормам ст.60,61,63 СКУ не свідчить про його укладення в сімейних правовідносинах. Норми зазначених статей регулюють відносини реалізації подружжям права спільної сумісної власності, яке передбачене ст.368-372 ЦКУ. Право власності не належить до сімейних прав, а суб'єктами права власності можуть бути фізичні особи, у тому числі ті, які не перебувають у сімейних правовідносинах, юридичні особи, держава, територіальні громади тощо.

Юрисдикція господарського суду

✓ВП ВС вважає, що справа в спорі про визнання недійсним укладеного одним з подружжя без згоди іншого з подружжя договору щодо розпорядження часткою в статутному капіталі юридичної особи має розглядатися господарським судом відповідно до п.4 ч.1 ст.20 ГПКУ.

Юрисдикція господарського суду

- ✓ Позивачка – Особа_1 (колишня дружина)
- ✓ Відповідачі – Особа_2 (колишній чоловік), ПрАТ
- ✓ Третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ПАТ
- ✓ **Предмет позову** – визнання недійсним договору застави простих іменних акцій, укладеного між ОСОБА_2, як майновим поручителем, та ПрАТ

Обґрунтування позову

- ✓ В межах розгляду справи про розірвання шлюбу ухвалою районного суду затверджено мирову угоду між позивачкою та ОСОБА_2 з приводу поділу спільного сумісного майна. Зокрема, було визначено, що цінні папери, а саме, прості іменні акції ПАТ, розподіляються наступним чином: ОСОБА_1 – 32,89% статутного капіталу, ОСОБА_2 – 51% статутного капіталу.
- ✓ Позивачка зазначає, що оспорюваний договір застави є фіктивним, адже такий правочин був підписаний з метою уникнення виконання ОСОБА_2 зобов'язань, визначених мировою угодою, що порушує права позивачки як власниці належних їй акцій ПАТ

Заперечення проти позову

- ✓ Необхідно закриття провадження у справі у зв'язку із порушенням правил підсудності, оскільки правочин щодо розподілу спільного сумісного майна подружжя, в тому числі цінних паперів, на який посилається позивачка в обґрунтування своїх позовних вимог, було укладено ОСОБА_1 та ОСОБА_2 до розірвання шлюбу між ними.
- ✓ Відтак, вказаний правочин слід вважати правочином у сімейних правовідносинах згідно зі ст. 64 СК України, тоді як відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 20 ГПК України господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах.

Юрисдикція господарського суду

- ✓ Справи у спорах щодо правочинів незалежно від їх суб`єктного складу, що стосуються акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав у юридичній особі, підлягають розгляду господарськими судами.
- ✓ Винятком є спори щодо таких дій, спрямованих на набуття, зміну або припинення сімейних і спадкових прав та обов`язків, які мають вирішуватися в порядку цивільного судочинства.

Юрисдикція господарського суду

- ✓ Позивачка не заявляла про порушення під час укладання спірного правочину її прав та обов'язків як одного з подружжя, не стверджувала про існування спору між подружжям щодо поділу майна (корпоративних прав), адже зазначала, що такий поділ вже здійснено на підставі судового рішення.
- ✓ Заявляючи позовні вимоги про визнання недійсним договору застави цінних паперів, ОСОБА_1 прагне звільнити від обтяження належні їй на праві власності акції у статутному капіталі ПАТ, яке (обтяження) виникло на підставі спірного договору.
- ✓ Між сторонами оспорюваного правочину не існувало сімейних чи спадкових відносин. Отже, оскаржуваний договір не є правочином у сімейних чи спадкових відносинах.
- ✓ Спір виник щодо захисту прав ОСОБА_1 саме як акціонера ПАТ, які за її доводами, набуті на підставі судового рішення, а не щодо захисту прав останньої на спільне сумісне майно подружжя.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!

